

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. II. An ratio voluntarij perfectiùs reperiatur in actibus liberis, quàm in necessariis

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

moveri; imperfectam autem cognitionem finis sequitur voluntarium secundum rationem imperfectam, prout scilicet apprehendens finem, non deliberat, sed subito movetur in ipsum. Unde soli natura rationali competit voluntarium secundum rationem perfectam: sed secundum rationem imperfectam competit etiam brutis. Quibus verbis S. Doctor utramque partem nostrae conclusionis & docuit & probavit: unde ulteriori probatione non indiget.

5. Sed quæres, utrum voluntarium univocè vel solum analogicè dicatur de homine & de bruto? Respondeo univocè de utroque prædicari. Ratio est, quia bruta conveniunt univocè & genericè nobiscum in gradu & ratione cognoscitivi: Ergo etiam in ratione appetitivi, seu voluntarij. Consequentia patet: quia appetitus sequitur cognitionem, & juxta modum cognitionis est modus voluntarij & appetitivi, ut ex D. Thomam vidimus: Ergo ubi ratio cognoscitivi est univoca, etiam ratio voluntarij seu appetitivi univoca erit. Antecedens verò probatur: Bruta & homo continentur sub eodem genere & gradu animalis: Ergo & sub eodem gradu cognoscitivi. Consequentia patet: nam animal, quod univocè se habet ad utrumque, est vivens sensibile: Ergo & vivens cognoscens; sentire enim cognoscere est: Ergo quæ conveniunt univocè in ratione generica animalis, conveniunt univocè in ratione cognoscitivi.

6. Dices: Voluntarium dicitur à voluntate: Sed voluntas non reperitur in brutis, nisi metaphoricè, sicut risus in prato: Ergo nec ratio voluntarij.

Respondeo, voluntarium dici quidem à voluntate, ut ab eo à quo nomen imponitur, tanquam à principaliori in genere appetitivis; non tamen significare solum actum ab illa elicited, sed etiam actum elicited ab appetitu sensitivo brutorum: quia aliud est id à quo nomen imponitur, & aliud id ad quod significandum imponitur; lapis enim v. g. dicitur à lædendo pedem, omne tamen quod lædit pedem non est lapis. Vel etiam dici potest, quod voluntarium dicitur à voluntate, non specificè sumptà, pro voluntate rationali, sed à voluntate genericè sumptà, prout abstrahit à rationali & irrationali, & solum significat appetitum elicited, ut regulatum cognitione: & sic sumptum voluntarium dividitur in duas species, scilicet in voluntarium perfectum, quod in solo homine reperitur, & in voluntarium imperfectum, quod convenit etiam brutis; sicut etiam animal, seu vivens sensibile, in perfectum & imperfectum dividitur.

7. Ex dictis colliges, hanc definitionem voluntarij ab Almaïno traditam: *Voluntarium est actio vel omisso, que ita est in potestate agentis, ut possit omnibus requisitis, possit eam ponere vel non ponere, non esse legitimam: illa enim solum convenit actibus liberis: voluntarium autem latius & universalius se habet quàm liberum; nam convenit pueris, amentibus, & brutis, quibus tamen non convenit libertas, ut ex Aristotele docet D. Thomas hic art. 2. in argumento, sed contra.* Item in beatis amor beatificus, & fruitio ultimi finis, sunt actus omnino necessarii, & tamen sunt perfectè voluntarij, ut patebit ex dicendis articulo sequenti.

ARTICVLVS II

An ratio voluntarij perfectius reperiatur in actibus liberis, quàm in necessariis?

AFFIRMANT Vazquez hic disp. 23. cap. 4. Salas, & Lorca, citantes Almaïnum, Conradum, & alios. Negant verò Cajetanus, Medina, & alij Discipuli D. Thomæ. Pro resolutione

Notandum est, ex duplici capite posse contingere quod aliquis actus sit necessarius: primò ex imperfectione cognitionis; quo pacto motus primò-primi & indeliberati in homine sunt necessarii: secundò ex summa perfectione cognitionis, quæ repræsentat objectum ut in se est; & sic amor beatificus est necessarius, quia regulatur per visionem beatam, quæ tollit indifferentiam objectivam iudicij, & Deum ut in se est clarè voluntati repræsentat. Hoc præmissis, sit

S. I.

Vera sententia statimur.

DICO igitur: Actus necessarios ex perfectione cognitionis, esse magis voluntarios, quàm actus liberos.

Probatum primò conclusio: Deus necessariò seipsum amat, & liberè diligit creaturas: Sed amor quò seipsum diligit, est magis voluntarius, quàm amor quò diligit creaturas: Ergo actus necessarius in Deo est magis voluntarius quàm actus liber. Major patet, Minor probatur. Amor quò Deus seipsum diligit, est major in ratione amoris, quàm amor quò liberè diligit creaturas: Ergo etiam est major in ratione voluntarij. Antecedens est certum: quia Deus magis amat seipsum, quàm creaturas; amat enim seipsum, ut summum & infinitum bonum, creaturas verò, ut nonum aliquod limitatum & finitum. Consequentia verò probatur. Amor in ratione amoris est essentialiter voluntarius; cum amor nihil aliud sit quàm quoddam pondus & inclinatio voluntatis, juxta illud Augustini in confessionibus: *Amor meus pondus meum, amore feror quocumque feror.* Ergo si amor quò Deus seipsum diligit, sit major in ratione amoris, amore quò diligit creaturas, erit etiam major seu perfectior in ratione voluntarij. Simile argumentum fieri potest de amore notionali, quò Spiritus Sanctus producitur: absurdum enim videtur dicere, quod productio creaturarum sit magis voluntaria in Deo, quàm hujus divini amoris spiratio.

Respondet Vazquez, amorem quò Deus seipsum diligit, & quò Spiritus Sanctus producitur, excedere amorem quò diligit creaturas, non in ratione voluntarij, sed ex parte objecti; quia scilicet Deus amat seipsum ut habet omnimodam rationem boni, creaturas verò ut bonum aliquod finitum, particulare, & indifferens.

Sed hæc responsio magis confirmat, quàm infirmet rationem adductam: quia perfectio amoris sumitur ex ordine & intrinseca habitudine ad objectum: Ergo quò perfectius erit tale objectum, eò perfectior erit amor in ratione amoris,

subindeque in ratione voluntarij, quam essentialiter amor includit.

11. Probatur secundò conclusio ratione fundamentali, ex propria ratione voluntarij desumpta. Cùm voluntarium sit id quod procedit à principio intrinseco cum cognitione finis, impossibile est voluntarium liberum in Deo excedere necessarium in ratione voluntarij, nisi excedat illud in hoc quod est esse ab intrinseco cum cognitione: Sed omnino absurdum est dicere productionem creaturarum in Deo esse magis ab intrinseco, aut ex perfectiori cognitione, quam Spiritus Sancti processionem, quæ est omnino necessaria: Ergo absurdum est dicere in Deo voluntarium liberum excedere necessarium in ratione voluntarij.

12. Hæ rationes probant, non solum in Deo, sed etiam in natura rationali creata, actus necessarios ex perfectione cognitionis, esse magis voluntarios, quam actus liberos: Tum quia in creatura rationali libertas & necessitas sunt originatæ & exemplatæ à libertate & necessitate divina; vnde loquendum est de voluntario libero & necessario creaturæ rationalis, sicut de actibus liberis & necessariis voluntatis divinæ, servatâ tamen proportione: Tum etiam quia dilectio patriæ est major in ratione amoris, quam amor viæ; adeoque in ratione voluntarij, quæ in amore essentialiter includitur: Tum denique quia amor patriæ est magis ab intrinseco, quam amor viæ; cùm charitas patriæ toto conatu feratur in Deum; & ex perfectiori etiam cognitione procedit, cùm dimanet à visione beatifica, quæ est perfectissima cognitio ultimi finis.

13. Respondet Vazquez ubi suprâ, perfectionem voluntarij non peti ex perfectione cujuscumque cognitionis, sed solum ex perfectione illius cognitionis quæ est radix voluntarij: hæc autem (inquit) est cognitio indifferens, seu apprehendens objectum sub indifferentia boni & mali.

14. Sed contra: D. Thomas hîc art. 2. loquens de cognitione quæ est radix perfecti voluntarij, quam *cognitionem perfectam vocat*, ait, illam esse quâ non solum apprehenditur res quæ est finis, sed etiam cognoscitur ratio & proportio ejus quod ordinatur ad finem ipsum: Sed hæc cognitio abstrahit ab indifferentia, ut patet; quia tam bene cognitio necessaria attingit proportionem finis ad media, & mediorum ad finem, quam cognitio indifferens: Ergo falsum est quod cognitio, quæ est radix perfecti voluntarij, sit solum illa quæ apprehendit objectum sub indifferentia boni & mali.

15. Confirmatur: Intantum requiritur cognitio ad voluntarium, in quantum tollit ignorantiam quæ causat involuntarium: Atqui ignorantia non causatur per defectum indifferentiæ, sed per defectum cognitionis: Ergo ad rationem perfectioris vel imperfectioris voluntarij, non est attendenda ullo modo ratio indifferentiæ, vel determinationis ex parte intellectûs, sed ratio cognitionis vel ignorantiæ.

S. II.

Solvuntur objectiones.

16. **O**BJICIES primò contra istam conclusionem. D. Thomas hîc art. 2. in corp. sic ait: *Perfectam igitur cognitionem finis sequitur voluntarium secundum rationem perfectam, prout scilicet apprehenso sine aliquis potest, deliberans de fine*

& de his quæ sunt ad finem, moveri in finem vel non moveri: Sed quod fit cum deliberatione, est liberum: Ergo voluntarium perfectum, in sententia D. Thomæ, est idem quod liberum: Ergo non reperitur in actibus necessariis.

17. Confirmatur primò. S. Doctör in eodem articulo in resp. ad 3. docet quod *laus & vituperium consequuntur actum voluntarium, secundum perfectam rationem voluntarij*: Sed laus & vituperium non sequuntur nisi ad actus liberos; qui enim necessario agit, vel agitur, nullam meretur laudem aut vituperium: Ergo idem quod prius.

18. Confirmatur ampliùs: Idem S. Doctör interdum asserit actus notionales in Deo non esse voluntarios, quia necessarii sunt: Ergo ratio voluntarij non reperitur in actibus necessariis.

19. Respondeo primum locum D. Thomæ, quem Vazquez & Lorca tanquam expressum in sui favorem magnificent, varias habere explicationes, quas refert Ildephonsus hîc disp. 78. fragm. 3. Verior & conformior textui est illa, quæ asserit S. Doctorem per hæc verba: *Perfectam cognitionem finis sequitur voluntarium secundum rationem perfectam*, essentialem voluntarij perfecti rationem voluisse exponere; hæc enim ad perfectam cognitionem consequitur, & per illam differt à voluntario imperfecto, quod in pteris, amentibus, & beatis reperitur: in reliquis autem verbis, quando subdit: *Prout scilicet apprehenso sine potest quis deliberans de fine &c.* solum ponit exemplum quoddam voluntarij perfecti, in eo quod nobis notius est, scilicet in actu libero; ex quo non licet inferre non dari voluntarium perfectum sine libertate: sicut si quis dicat, animal distinguitur à planta in eo quod sentit, quemadmodum videmus homines sentire; inde non licet colligere, quod solum homines sentiant, non verò bruta.

20. Ad primam confirmationem dicendum est, quod laus & vituperium sequuntur voluntarium perfectum, sed non omnè: est enim hæc proprietas sicut proprium secundo modo, quod convenit soli, sed non omni.

21. Adde quod, licet in amore beatifico, & aliis actibus ex perfectione cognitionis necessariis, non inveniatur laus formaliter, bene tamen eminenter, quia invenitur aliquid altius laude, scilicet gloria, quæ est laus in præmio, & consummatio omnis laudis: sicut etiam Deus est dignus omni laude propter gloriam suam, quam tamen habet necessario, & propter amorem quò se amat, & quò Spiritus Sanctus procedit.

22. Ad secundam confirmationem respondeo, quod quando D. Thomas ait actus notionales in Deo non esse perfectè voluntarios, vel loquitur de generatione Filij, quæ non est voluntaria formaliter (cùm Filius non procedat à voluntate, sed ab intellectu) sed tantum concomitantè, quia Pater vult se generare, & in tali generatione sibi complacet, ut ipsemet S. Doctör explicat i. p. quæst. 47. art. 2. Vel sumit voluntarium pro libero. In hoc enim distinguitur generatio adoptiva à naturali, quod prima fit voluntariè seu liberè, fit enim per liberam & gratuitam gratiæ largitionem, juxta illud Iacobi 1. *Voluntariè genuit nos verbo veritatis*: secunda verò est naturalis & necessaria, quia fit per naturalem & necessariam divinæ substantiæ communicationem: propter quod Hilarius & alij SS. Patres dicunt Filium non voluntate, sed naturâ procedere.

22. Objicies secundò: Modus operandi liberè est A perfectior modò operandi necessariò: Ergo in modo operandi liberè, perfectior ratio voluntarij reperiri debet. Consequentia videtur bona, Antecedens probatur: quia modus operandi liberè convenit naturæ rationali, secundùm gradum perfectionis, quem habet super irrationalem; modus verò operandi necessariò, est communis ipsi naturæ rationali cum inferioribus naturis.

23. Respondeo distinguendo Antecedens: Est perfectior modò operandi necessariò, qui sequitur cognitionem imperfectam, concedo Antecedens: modò operandi necessariò ex perfecta cogitatione, nego Antecedens. Ad probationem B dico, quòd sicut modus operandi liberè est proprius naturæ rationalis, quatenus excedit omnes alias naturas inferiores; ita & modus operandi necessariò sequens perfectam cognitionem, ut patet in amore beatifico: ille enim convenit creaturæ intellectuali, prout omnes alias naturas inferiores excedit.

24. Objicies tertio: Voluntarium liberum est magis ab intrinseco & ex perfectiori cognitione finis, quàm voluntarium necessarium: Ergo voluntarium liberum excedit necessarium in ratione voluntarij. Consequentia patet ex suprâ dictis, Antecedens probatur primò quoad primam partem: quia voluntas liberè agens magis movet seipsam, quàm cum necessariò agit; nam inclinatio naturalis, est ab Authore naturæ impressa; libera autem à voluntate in seipsa omnino producitur: Ergo voluntarium liberum est magis ab intrinseco, quàm voluntarium necessarium. Probatur etiam idem Antecedens quoad secundam partem: Quia cognitio concurrens ad actum liberum, non solum proponit objectum, sed etiam influit in operationem ipsam; cum enim sit deliberatio rationis, deliberat de ipsa operatione, ac proinde influit in illam; quod non facit cognitio requisita ad actum necessarium: Ergo voluntarium liberum est magis ex cognitione finis, quàm necessarium.

25. Respondeo negando Antecedens. Ad probationem primæ partis dico, voluntatem non magis movere seipsam ad actum liberum, quàm ad per se necessarium: imò magis se movet ad per se necessarium, ut patet in amore Dei in patria, ad quem voluntas se movet totis suis viribus; quod non ita præstat in amore libero, quem elicit in via. Nec obstat quòd inclinatio naturalis sit ab Authore naturæ impressa: nam ut ait D. Thomas hic art. 1. ad 1. *Licet de ratione voluntarij sit quòd principium ejus sit intra: non tamen est contra rationem voluntarij, quòd causetur vel moveatur ab exteriori principio; quia non est de ratione voluntarij, quòd principium intrinsecum sit principium primum.* E

26. Ad probationem secundæ partis, nego quòd in actu necessariò sit iudicium solum de bonitate objecti, non verò de ipsa operatione voluntatis: nam per visionem beatificam v. g. non solum manifestatur summa bonitas ex parte objecti ut amabilis, sed etiam ipsum exercitium actûs amandi ita representatur bonum & conveniens, quòd cessatio ab illo non potest apprehendi ut appetibilis: Ergo iudicium practicum quod formatur ex visione beatifica, non solum iudicat de bonitate objecti, sed etiam de convenientia actûs; non minus quàm iudicium practicum quod regulat actus liberos.

ARTICVLVS III.

Vtrum ut omissio, & effectus ex illa secutus, sint voluntaria, requiratur debitum, seu obligatio ponendi actum qui omittitur?

27. COMMVNITER dici solet ad omissionem voluntariam requiri hæc tria, posse, tene-ri, & non facere. Et quamvis de primo & tertio nulla sit controversia, de secundo tamen non est ita certum & exploratum: aliqui enim existimant tam omissionem, quàm effectum ex illa sequutum, esse voluntaria, licet nullum sit præceptum, vel obligatio ponendi actum omis- sum. Ita Salas hic disp. 1. sect. 4. num. 46. Alij, ut Martinez, Alvarez, & Joannes à S. Thoma, distinguunt inter omissionem & effectum, & hunc fatentur non esse voluntarium indirectè, quando non est obligatio ponendi actum omis- sum; de ipsa verò omissione id negant. Alij cum Caietano & Conrado contendunt præceptum seu obligationem ad utrumque requiri, id est, ut tam omissio, quàm effectus ex illa sequutus censeantur voluntaria. Aliqui tandem, volentes ad concordiam prædictas sententias reducere, dicunt debitum, seu obligationem ponendi actum, requiri ut omissio & actus ex illa sequutus sint voluntaria moraliter seu culpabiliter (quia non est culpa nisi sit transgressio præcepti seu legis; ubi autem non est lex, nec prevaricatio, ut dicitur ad Romanos 4.) non verò ut sint voluntaria physicè & inculpabiliter: ad hoc enim lex aut præceptum indifferenter se habent.

§ I.

Præmittenda ad resolutionem questionis.

28. SUPPONO primò: Aliquid posse dici vo- luntarium dupliciter, scilicet in potentia, & in actu: ut dicatur voluntarium in potentia, sufficit ipsum esse in potestate voluntatis, tanquam in causa quæ habeat facultatem ad ipsum; quo pacto ambulatio homini sedenti dici potest voluntaria, quia in potestate ipsius voluntatis continetur: ut verò aliquid sit voluntarium in actu, requiritur insuper quòd illa facultas voluntatis sit aliquò modò redacta in actum, seu habeat aliquam causalitatem respectu ipsius. Ratio utriusque est, quia voluntarium importat habitudinem ad voluntatem ut ad causam; Ergo ut sit voluntarium in potentia, sufficit quòd voluntas habeat potestatem in ipsum; ut autem sit voluntarium in actu, necessaria est aliqua causalitas voluntatis respectu illius.

29. Suppono secundò, voluntarium in actu ad- huc esse duplex, unum directum, & aliud indi- rectum. Directum est illud quod procedit à vo- luntate per verum & positivum influxum, sive immediatè, sive mediatè; unde est aliquis actus à voluntate elicitus, vel ab ea imperatus. Indi- rectum est illud quod non procedit quidem à vo- luntate, sed tamen ei imputatur, quia connexio- nem habet cum aliquo ab ipsa directè volito; & hoc vocatur etiam voluntarium interpreta- tivum.

Suppono tertio, requiri necessariò ad quod- cumque voluntarium, quòd objectum sit cogni-